

Odbor za vanjske poslove

2018/2154(INI)

17.7.2018

NACRT IZVJEŠĆA

o pitanjima ljudskih prava u operacijama privatnih vojnih i zaštitarskih društava koje utječu na treće zemlje
(2018/2154(INI))

Odbor za vanjske poslove

Izvjestitelj: Karol Karski

SADRŽAJ

Stranica

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA	3
---	---

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

o pitanjima ljudskih prava u operacijama privatnih vojnih i zaštitarskih društava koje utječu na treće zemlje (2018/2154(INI))

Europski parlament,

- uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima i ostale mehanizme UN-a za zaštitu ljudskih prava,
- uzimajući u obzir Rezoluciju Vijeća za ljudska prava 15/26 od 1. listopada 2010. o uspostavi prve međuvladine radne skupine otvorenog tipa s ciljem razmatranja mogućnosti izrade međunarodnog regulatornog okvira za regulaciju, praćenje i nadzor aktivnosti privatnih vojnih i zaštitarskih društava, kao i povezane rezolucije 22/33 od 22. ožujka 2013. i 28/7 od 26. ožujka 2015.,
- uzimajući u obzir izvješća te međuvladine radne skupine otvorenog tipa,
- uzimajući u obzir Rezoluciju Vijeća za ljudska prava 36/11 od 28. rujna 2017. o uspostavi nove međuvladine radne skupine otvorenog tipa na razdoblje od tri godine, s mandatom da pripremi sadržaj međunarodnog regulatornog okvira, pri čemu se ne anticipira njegova priroda, i to u cilju zaštite ljudskih prava i osiguravanja preuzimanja odgovornosti za kršenja i zloupotrebe povezane s aktivnostima privatnih vojnih i zaštitarskih društava,
- uzimajući u obzir Radnu skupinu UN-a o korištenju plaćenika u svrhu kršenja ljudskih prava i sprječavanja ostvarivanja prava naroda na samoodređenje, koja je osnovana u srpnju 2005., te njezina izvješća,
- uzimajući u obzir Rezoluciju Vijeća za ljudska prava 33/4 od 29. rujna 2015. o korištenju plaćenika u svrhu kršenja ljudskih prava i sprječavanja ostvarivanja prava naroda na samoodređenje,
- uzimajući u obzir izvješće posebne izvjestiteljice za izvansudska, prijeka ili proizvoljna pogubljenja o pravu na život i o uporabi sile od strane privatnih pružatelja zaštitarskih usluga u kontekstu provedbe zakona (A/HRC/32/39), te preporuke uz to izvješće,
- uzimajući u obzir nacrt moguće konvencije koju je na razmatranje i djelovanje Vijeća za ljudska prava podnijela Radna skupina o korištenju plaćenika (A/HRC/15/25, prilog),
- uzimajući u obzir Međunarodnu konvenciju protiv zapošljavanja, korištenja, financiranja i osposobljavanja plaćenika iz 1989.,
- uzimajući u obzir Smjernice UN-a o korištenju usluga naoružanih zaštitara iz privatnih zaštitarskih društava, koje su nedavno proširene na usluge nenaoružanih zaštitara,
- uzimajući u obzir izvješće Visokog povjerenika za ljudska prava iz svibnja 2016. o poboljšanju preuzimanja odgovornosti i pristupa pravnom lijeku za žrtve kršenja ljudskih prava povezanih s poslovnim aktivnostima (A/HRC/32/19),

- uzimajući u obzir Dokument iz Montreuxa o bitnim međunarodnim pravnim obvezama i dobrim praksama za države u vezi s operacijama privatnih vojnih i zaštitarskih društava tijekom oružanih sukoba,
 - uzimajući u obzir zakonodavni vodič sa smjernicama za države, koji je namijenjen regulaciji privatnih vojnih i zaštitarskih društava te vodič za sklapanje ugovora s privatnim zaštitarskim društvima, koje je pripremio Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF) radi potpore provedbi Dokumenta iz Montreuxa,
 - uzimajući u obzir Međunarodni kodeks ponašanja za privatne pružatelje zaštitarskih usluga (ICoC), koji je uspostavilo Udruženje za Međunarodni kodeks ponašanja (ICoCA) i koji predstavlja sektorski mehanizam za samoregulaciju čiji su standardi dobrovoljni,
 - uzimajući u obzir Kodeks ponašanja Udruženja za operacije za uspostavu međunarodne stabilnosti, koji predstavlja sektorski mehanizam za samoregulaciju,
 - uzimajući u obzir Vodeća načela Vijeća UN-a za ljudska prava o poslovanju i ljudskim pravima (A/HRC/17/31, prilog), koja se primjenjuju i na privatna vojna i zaštitarska društva;
 - uzimajući u obzir rad Radne skupine UN-a za pitanja ljudskih prava i transnacionalnih korporacija te drugih poslovnih subjekata, koja je osnovana 2011.,
 - uzimajući u obzir izvješće Visokog povjerenika UN-a za ljudska prava od 10. svibnja 2016. o poboljšanju odgovornosti i pristupa pravnom lijeku za žrtve kršenja ljudskih prava povezanih s poslovnim aktivnostima (A/HRC/32/19),
 - uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 4. srpnja 2017. o privatnim zaštitarskim društvima¹,
 - uzimajući u obzir članak 52. Poslovnika,
 - uzimajući u obzir izvješće Odbora za vanjske poslove (A8-0000/2018),
- A. budući da se u posljednjih 20 godina broj privatnih vojnih i zaštitarskih društava drastično povećao; budući da privatna vojna i zaštitarska društva izvršavaju brojne aktivnosti kako u situacijama oružanoga sukoba tako i izvan njih, primjerice razminiranje, pratnja konvoja, zaštita rudnika i naftnih rafinerija, ispitivanja, usluge obavještajnih službi, zaštita komercijalnog pomorskog prometa od piratstva, osiguravanje plovećih oružarnica, sudjelovanje u akcijama za iskorjenjivanje droge, rad u zatvorima i centrima za zadržavanje te čak i pokretanje ofenzivnih vojnih operacija;
- B. budući da su privatna vojna i zaštitarska društva optuživana za sudjelovanje u brojnim slučajevima kršenja ljudskih prava i incidentima koji su doveli do gubitka života; budući da ti incidenti u nekim slučajevima predstavljaju teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, pa i ratne zločine;
- C. budući da je tijekom godina u Iraku i Afganistanu zabilježen velik broj incidenata u

¹Usvojeni tekstovi, P8_TA(2017)0289.

kojima su sudjelovala privatna zapadna zaštitarska društva (posebno CACI International, L-3 Services, Blackwater, Unity Resources Group i Xe) te u kojima su ranjeni ili ubijeni civili; budući da se najveći broj tih incidenata dogodio u razdoblju između 2003. i 2009. te da je otad većina njih temeljito istražena, a brojni odgovorni privedeni pravdi;

- D. budući da su se nakon predsjedničkih izbora u Republici Côte d'Ivoire 2010. pojavila brojna izvješća o liberijskim privatnim ugovarateljima koji su sudjelovali u napadima na civile;
- E. budući da su 2012. dvojica Talijana koja su bila zadužena za čuvanje jednog talijanskog komercijalnog broda od pirata hicima usmrtila dvojicu indijskih ribara uz obalu Kerale; budući da je sporno jesu li se ubojstva dogodila u indijskim ili međunarodnim vodama te je li nadležna Indija ili Italija; budući da bi Stalni arbitražni sud u Haagu svoju odluku o tom predmetu trebao objaviti kasnije tijekom 2018.;
- F. budući da su rančeri u Brazilu navodno platili brazilskoj zaštitarskoj tvrtki Gaspem više od 10 000 USD svaki puta kada bi prognala pripadnike indijanskog naroda Guarani s njihove zemlje; budući da je brazilska policija 2014. zatvorila Gaspem zbog navodnog ubojstva najmanje dvojice guaranskih vođa te zbog brutalnih napada na više stotina Guaranija;
- G. budući da su ruska privatna vojna i zaštitarska društva navodno upletena u brojne slučajeve kršenja ljudskih prava tijekom posljednjih 25 godina; budući da Rusija, unatoč pravnoj zabrani aktivnosti plaćenika (članak 359. Kaznenog zakona Ruske Federacije), od 1992. aktivno koristi vojne „dobrovoljce” u Bosni, Pridnjestrovlju, Gorskom Karabahu, Gruziji, na Krimu, u Donbasu i Siriji;
- H. budući da postoje izvješća o tome da su se u istočnom dijelu Ukrajine i na Krimu privatni ugovaratelji iz tvrtke PMC Wagner (Private Military Company Wagner), koja je u ruskom vlasništvu, borili zajedno sa separatistima koje podupire Rusija; budući da je, prema nekim izvješćima, Wagner 2015. počeo slati do 3000 privatnih ugovaratelja kako bi se borili na strani provladinih sila u Siriji; budući da je Wagner navodno povezan s ruskom kompanijom Evro Polis, koja je potpisala sporazum sa sirijskom vladom, među ostalim o vađenju nafte i prirodnog plina;
- I. budući da su tenkovi i topovi grupe Wagner 7. veljače 2018. predvodili napad sirijskih snaga na bazu američkih i kurdskih snaga koja je štitila naftnu rafineriju u sirijskoj pokrajini Deir ez-Zor te da su ih američke oružane snage, djelujući „u samoobrani”, desetkovale;
- J. budući da Malhama Tactical, prvo džihadističko privatno vojno i zaštitarsko društvo koje je 2016. osnovao jedan uzbečki džihadist, ekstremističkim skupinama, među kojima su sirijski Džabhat Fateh al-Šam i Ahrar al-Šam, nudi oružje, elitne ratnike te usluge savjetovanja i osposobljavanja;
- K. budući da se posljednjih godina bilježi sve veći broj kineskih privatnih vojnih i zaštitarskih društava koja djeluju u inozemstvu, poglavito u Africi; budući da je 2017. oko 3200 kineskih zaposlenika privatnih zaštitarskih grupa radilo u inozemstvu i da ih je bilo više nego pripadnika kineskih postrojbi raspoređenih u okviru mandata UN-a;

budući da većina kineskih operativaca koji rade za privatna javna i zaštitarska društva nije naoružana;

- L. budući da privatna vojna i zaštitarska društva opskrbljuju opremom zatvore, centre za zadržavanje i vojne kontrolne točke na palestinskim područjima te im nude svoje usluge;
 - M. budući da brojna privatna vojna i zaštitarska društva djeluju u Jemenu te da navodno provode vojne operacije i nadziru tajne zatvore u kojima su jemenski građani podvrgnuti mučenju;
 - N. budući da je tek mali broj zemalja donio nacionalno zakonodavstvo koje obuhvaća aktivnosti privatnih vojnih i zaštitarskih društava u inozemstvu;
 - O. budući da dobri primjeri zakonodavstva u području privatnih vojnih i zaštitarskih društava postoje u Južnoj Africi, gdje je za sve državljane te zemlje protuzakonito pružati vojnu pomoć u inozemstvu, te u Švicarskoj, koja je uvela stroge propise o svim aktivnostima privatnih vojnih i zaštitarskih društava izvan državnih granica te privatnim vojnim i zaštitarskim društvima sa sjedištem u Švicarskoj ne dopušta da aktivno sudjeluju u inozemnim sukobima;
 - P. budući da su se ruske vlasti usprotivile pokušajima da se reguliraju aktivnosti ruskih privatnih vojnih i zaštitarskih društava; budući da nepostojanje potpuno razvijenog pravnog i regulatornog okvira u Rusiji Kremlju omogućuje da bolje nadzire te paravojne organizacije i da brzo postupi u slučaju neželjenih elemenata;
 - Q. budući da je Dokument iz Montreuxa prvi važan dokument u kojem se utvrđuje način primjene međunarodnog prava na privatna vojna i zaštitarska društva; budući da Dokument iz Montreuxa podupiru 54 države; budući da je 27. srpnja 2012. EU podržao Dokument iz Montreuxa; budući da su u Međunarodnom kodeksu ponašanja za privatne pružatelje zaštitarskih usluga definirani standardi za taj sektor;
 - R. budući da su inicijative poput Dokumenta iz Montreuxa i Međunarodnog kodeksa ponašanja za privatne pružatelje zaštitarskih usluga pomogle razjasniti obveze država u pogledu privatnih javnih i zaštitarskih društava te povećati osviještenost o tim obvezama; budući da su te inicijative neobvezujuće i dobrovoljne te da se njima ne uvode veće kazne za nepoštovanje odredbi ili kršenje ljudskih prava, osim izbacivanja iz Udruženja za Međunarodni kodeks ponašanja za privatne pružatelje zaštitarskih usluga i gubitka vrijednih ugovora;
 - S. budući da su i dalje prisutni veliki regulatorni nedostaci, posebno u pogledu korištenja sile i oružja u okviru izvršavanja dužnosti, nabave oružja i trgovine oružjem, pomorskih sigurnosnih usluga, pitanja ekstrateritorijalnosti i preuzimanja odgovornosti, dostupnosti učinkovitih pravnih lijekova za žrtve te građanske odgovornosti pojedinaca i korporativnih subjekata, što znači da privatna vojna i zaštitarska društva još uvijek uvelike mogu djelovati izvan okvira pravnog nadzora; budući da nepostojanje pravno obvezujućeg međunarodnog instrumenta također znači velike izazove u pogledu praćenja i nadzora aktivnosti privatnih vojnih i zaštitarskih društava;
1. smatra da privatna vojna i zaštitarska društva imaju važnu komplementarnu ulogu u

pružanju pomoći državnim vojnim i civilnim agencijama jer nadoknađuju manjkove u pogledu kapaciteta koji su posljedica povećane potražnje za korištenjem snaga u inozemstvu; međutim, ističe da se privatnim vojnim i zaštitarskim društvima ne bi trebale eksternalizirati aktivnosti koje uključuju uporabu sile i/ili aktivno sudjelovanje u sukobima, osim u slučaju samoobrane, te da se privatnim vojnim i zaštitarskim društvima ni u kojem slučaju ne bi smjelo dopustiti sudjelovanje u ispitivanjima ili vođenje ispitivanja;

2. izražava zabrinutost zbog povećanja broja privatnih vojnih i zaštitarskih društava u svijetu te zbog učinka koji njihove aktivnosti imaju na uživanje ljudskih prava; upozorava na ozbiljna kršenja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, koja su povezana s aktivnostima privatnih vojnih i zaštitarskih društava, te na činjenicu da u brojnim slučajevima nitko nije pozvan na odgovornost;
3. posebno je zabrinut zbog toga što se dužnosti koje su inherentno državne eksternaliziraju privatnim subjektima; smatra da ta eksternalizacija predstavlja veliki rizik u pogledu ljudskih prava, posebno u slučajevima u kojima privatna vojna i zaštitarska društva sudjeluju u oružanim sukobima ili rade u privatiziranim zatvorima i centrima za zadržavanje imigranata;
4. naglašava da postojeći regulatorni nedostaci mogu ugroziti brojna temeljna ljudska prava, poput prava na sigurnost, prava na život, zabrane proizvoljnog lišavanja slobode, zabrane mučenja i okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja te prava žrtava na učinkovite pravne lijekove;

Sprečavanje kršenja ljudskih prava

5. naglašava da je važno spriječiti privatna vojna i zaštitarska društva u kršenju ljudskih prava te ta prava zaštititi; naglašava da privatna vojna i zaštitarska društva prilikom djelovanja u zemljama domaćinima, osobito onima koje se znatno razlikuju u pogledu kulture i vjere, moraju poštovati lokalne običaje i navike kako ne bi ugrozila djelotvornost svoje misije i izolirala se od lokalnog stanovništva;
6. traži od EU-a da potakne izradu zakonodavstva kojim bi se zahtijevalo da sva privatna vojna i zaštitarska društva koja su registrirana u nekoj od država članica EU-a, koja u njoj djeluju ili koje ona unajmi, budu članovi Udruženja za Međunarodni kodeks ponašanja za privatne pružatelje zaštitarskih usluga te da djeluju u skladu s njegovim načelima;
7. poziva EU, njegove države članice i međunarodne organizacije da u postupcima javne nabave za privatne ugovaratelje u područjima s velikim rizikom zahtijevaju potvrdu Udruženja za Međunarodni kodeks ponašanja za privatne pružatelje zaštitarskih usluga te da u sve svoje ugovore o zaštitarskim uslugama uvrste izričitu referencu na Dokument iz Montreuxa;

Nadzor i praćenje

8. naglašava važnost redovitog neovisnog praćenja, među ostalim nasumičnim posjetima na terenu, kako bi se osigurao nadzor i odmah zaustavili slučajevi kršenja ljudskih prava; poziva delegacije Europske službe za vanjsko djelovanje u zemljama u kojima su

aktivna privatna vojna i zaštitarska društva da nadziru njihove aktivnosti i o njima redovito izvještavaju;

Odgovornost

9. smatra da države imaju obvezu provođenja istrage i kaznenog gonjenja u slučajevima u kojima privatna vojna i zaštitarska društva krše ljudska prava;
10. smatra da određeni slučajevi kršenja ljudskih prava mogu biti toliko ozbiljni da se na njih može reagirati samo pravnim lijekovima, uključujući kaznene sankcije;
11. poziva Vijeće za ljudska prava da osnuje poseban odbor za provođenje istrage o najtežim slučajevima kršenja ljudskih prava za koja su odgovorni zaposlenici privatnih vojnih i zaštitarskih društava;
12. poziva Međunarodni kazneni sud da istraži teške slučajeve kršenja ljudskih prava za koja su odgovorni zaposlenici privatnih vojnih i zaštitarskih društava kada predmetna država koja je stranka Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda nije u mogućnosti ili ne želi provesti istragu ili postupak kaznenog progona;

Pravni lijekovi za žrtve

13. naglašava da je za sve žrtve kršenja ljudskih prava potrebno osigurati djelotvorne pravne lijekove koji će biti razmjerni težini počinjenih djela, uključujući i odštetu;
14. smatra da se žrtvama treba omogućiti jednostavan i siguran pristup pravosudnom sustavu, posebno u slučaju teškog kršenja ljudskih prava, kao i postupcima izvansudskog pravnog lijeka;

Reguliranje privatnih vojnih i zaštitarskih društava

15. naglašava da je važno osigurati da u zaštiti od kršenja ljudskih prava nema nedostataka; smatra da je regulaciju privatnih vojnih i zaštitarskih društava potrebno poboljšati kako bi se uklonili postojeći nedostaci;
16. smatra da je donošenje međunarodnog obvezujućeg instrumenta primjeren način da se osigura potpuna zaštita ljudskih prava u svim mjestima u kojima djeluju privatna vojna i zaštitarska društva; drži da je donošenje međunarodnog regulatornog okvira u interesu svih dionika jer bi se njime pružila pravna sigurnost, pravni lijekovi, ujednačenost i objektivnost u pogledu međunarodnih standarda te bi se na taj način na globalnoj razini zajamčila jednakost uvjeta;
17. naglašava da bi se tim okvirom privatnim vojnim i zaštitarskim društvima u najmanju ruku trebale nametnuti jasno definirane obveze u području zaštite ljudskih prava, uključujući i obvezno osposobljavanje u tom području, da bi se trebala uvesti razlika između privatne vojne aktivnosti i privatne zaštitarske aktivnosti, ograničiti uporaba sile i oružja tijekom izvršavanja dužnosti, uspostaviti građanska odgovornost pojedinaca i korporativnih subjekata, utvrditi zahtjevi za osiguranje građanske odgovornosti kod rizika povezanih s aktivnostima privatnih vojnih i zaštitarskih društava, tražiti kaznena odgovornost osoba odgovornog za kršenje ljudskih prava, predvidjeti djelotvorne

pravne lijekove za žrtve, uvesti kazne kojima bi se privatna vojna i zaštitarska društva odvratilo od kršenja ljudskih prava, predvidjeti neovisni nadzor nad aktivnostima privatnih vojnih i zaštitarskih društava kao i nadzor koji će provoditi vlasti te zahtijevati uvođenje mehanizma provjere kako bi se osiguralo da je osposobljenost osoblja na odgovarajućoj razini te da ono poštuje međunarodna ljudska prava i standarde humanitarnog prava;

18. naglašava da se određene dužnosti ne smiju eksternalizirati privatnim vojnim i zaštitarskim društvima, uključujući ispitivanja, opće funkcioniranje centara za zadržavanje, kažnjavanje pritvorenika i aktivno sudjelovanje u sukobima, osim kada je riječ o samoobrani;
19. poziva potpredsjednicu Komisije / Visoku predstavnicu Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, države članice, Europsku službu za vanjsko djelovanje i Komisiju da promiču i snažno podupiru radne skupine Vijeća za ljudska prava (posebni postupci i međuvladina razina) te da nastoje donijeti univerzalnu konvenciju UN-a u cilju uspostave međunarodnog pravnog režima za regulaciju relevantnih usluga koje pružaju privatna vojna i zaštitarska društva, a koja bi mogla služiti kao nadopuna nacionalnom zakonodavstvu i dobrovoljnim inicijativama u pružanju djelotvorne i čvrste regulative privatnih vojnih i zaštitarskih društava te ukloniti postojeće nedostatke;
20. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Europskom vijeću, Vijeću, Komisiji, potpredsjednici Komisije / Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, parlamentima država članica te visokom povjereniku UN-a za ljudska prava.